

קונטרס

בעקבי הצאן

צאי לך בעקבי הצאן (שיר השירים א, ח)

א. "צאי לך בעקבי הצאן. הסתכלי בפסיעת דרך שהלכו הצאן והעקבים ניכרים.. התבונני בדרכי אבותיך הראשונים שקבלו תורתי ושמרו משמרתי ומצותי ולכי בדרכיהם". (פירש"י שם)

ב. "צאי לך בעקבי הצאן. לדעת מה אני עושה להם בסוף בעקב" (שיר השירים רבה א, ז, ג). "וזהו בעקבי הצאן בעקבי דמשיחא" (מהרז"ו שם).

"יציאה בעקבי הצאן" – ליקוט מדברי רבותינו גדולי ישראל על תקופתינו -
תקופת "בעקבי הצאן - עקבתא דמשיחא"

מודיעין עילית תשע"ז

לכל עניני הקונטרס:

0548442814

6991@okmail.co.il

מפתח

3	הקדמה
7	הגר"א
10	תלמידי הגר"א
11	הגאון מלבי"ם
12	הגאון הנצי"ב
16	החפץ חיים
17	מהרי"ל דיסקין
19	הגר"ר אברהם שאג, עם תלמידו הגרי"ח זוננפלד
20	הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל
22	הגאון רבי מאיר שמחה מדווינסק זצ"ל בעל ה"אור שמח"
23	הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל
24	הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל
26	הרב מפוניבז' הגרי"ש כהנמן זצ"ל
27	הגאון רבי אברהם יפה'ן זצ"ל
28	המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל
30	הגאון רבי יחזקאל סרנא זצ"ל
30	הגאון רבי זלמן סורוצקין זצ"ל
32	האדמו"ר מקלויזנבורג
33	המשגיח הגה"צ רבי אליהו אליעזר דסלר זצ"ל
36	הגאון רבי יעקב ניימן זצ"ל

הקדמה

בעקבות משיחא חוצפא יסגא ויוקר יאמיר... ומלכות תהפך למינות ואין תוכחת בית וועד יהיה לזנות והגליל יחרב... ועל מה יש לנו להשען על אבינו שבשמים.

רש"י (תהלים פט) מפרש עקבות משיחא – "סופי מלך המשיח", כלומר התגלות החלק התחתון של מלכות בית דוד.

בד בבד עם הקשיים המיוחדים של עקבתא דמשיחא מתחיל להפציע אורו של מלך המשיח, החלק התחתון של ימים אלו כבר מתחיל להופיע בפנינו, ואנחנו רואים ניסים ונפלאות.

בתקופתנו מחמת מלחמות רבות כ"כ שיש לנו עם מרשיעי ברית, מבטנו מופנה פעמים רבות אל החלק השלילי של ימות עקבתא דמשיחא, אך אין ספק שמוטל עלינו בד בבד לא להכשל שוב באותה טענה שמפנה דוד המלך אל דור המדבר "אבותינו במצרים לא השכילו בנפלאותיך לא זכרו את רוב חסדיך", שכן מלבד כפיות טובה, הרי שזה מוביל ל"וימרו על ים בים סוף", כאשר לא מתבוננים בחסדי ה' ובהטבתו לישראל, ממילא גם לא מבינים ולא משיבים אל הלב כמה טובה טמונה בקיום מצוותיו של ה' - שלאחר שאנו רואים את רוב טובו אנו מבינים שכל מה שצוה לנו אי"ז אלא מחמת רצונו להיטיב לנו, וכאשר רואים בעינינו בחוש יום יום את הטבת ה' הגדולה לישראל ומדלגים על ההתבוננות בזה, התביעה על זה כ"כ גדולה כמו שהיתה תביעה על אבותינו במדבר "תמיד אני ביניכם ומזומן לכל צרכיכם, ואתם אומרים היש ה' בקרבנו אם אין?" (רש"י שמות יז, ח).

ומן הענין להביא מדברי מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל (משנת הגר"ש "פסח" עמ' תג) "וכבר אמר דוד המלך (תהלים קו, ז) אבותינו במצרים לא השכילו נפלאותיך לא זכרו את רוב חסדיך וימרו על ים בים סוף". **גם לראות ניסים גלויים אין הכל רואים וצריך להיות "משכיל" בשביל לראותם!**

די אם נתבונן בעצם העובדה שזכינו לשבת בארץ הקודש, הארץ אשר במשך אלפיים שנה ציפתה לבניה ואף הם השתוקקו במשך כל חייהם אליה. לא אהבת הגלות ח"ו מנעה מאבותינו לעלות לא"י, אלא הקללה "והשימותי אני את הארץ", היא זו שמנעה אותם, וכאשר בימינו כבר למעלה משש מליון יהודים נמצאים בארץ ומצליחים ליישב

אותה באופן מעורר השתאות, אין לזה הסבר אחר אלא שרצון הקב"ה שקללה זו של "והשמותי אני את הארץ" תתבטל, שכן לא יתאפשר בידי אף נברא להתמודד מול הקב"ה, ואם הקב"ה אכן היה רוצה שעדיין יהיה "והשמותי אני את הארץ" לא היה עולה בידי אף אדם להושיב אותה, וכפי שאכן היה במשך כל ימי הגלות שלמרות נסיונות חוזרים ונשנים והשתדלויות רבות כ"כ של גויי הארצות, אותו חבל ארץ, אשר בתקופתנו, כמו בתקופות שלפני הגלות, כ"כ מאיר פנים ליושביו - היה כמדבר שממה.

*

בקובץ זה הבאנו מדברי רבותינו ארזי הלבנון גדולי התורה כיצד הם התייחסו למאורעות התקופה אשר אור וחושך משמשים בה בעירוביבא. גדולי התורה אשר ראייתם כה רחבה ואינה מצטמצמת למאורע כזה או אחר, הם אלו שמסוגלים לראות את התמונה הכוללת, ובד בבד עם כל הקשיים של "עקבתא דמשיחא" לראות את האור ההולך ומפציע עד נכון היום.

מחמת קוצר הזמן לא הספקנו להביא את כל החומר הרב שיש מדברי רבותינו שהאירו כ"כ סוגיא זו, וגם רבים שהבאנו מדבריהם אפשר להביא דברים נוספים, אך די במה שכן הובא לראות כיצד התייחסו גדולי רבותינו לתקופה זו.

דברי הגר"א שהובאו בראש הרשימה שופכים אור על כל הסוגיה הזאת, כאשר בד בבד עם האור של "**עקבתא** דמשיחא" אנחנו רואים את ה"נחש כרוך על **עקבו**" מה שמתבטא בכל אותם תופעות אשר ראו חז"ל מלפני אלפיים שנה.

שכן כך הוא התהליך "גאולתם של ישראל קמעא קמעא" ובד בבד עם תחילתו של התהליך - גם הס"א אומר את דברו, וכיון שהס"א רואה שסופו קרב ובא הרי שהוא מוציא את כל הנשק שלו, אך כל זה אינו מראה לנו אלא שסופו קרב ובא.

וכיון שאנו נמצאים בתקופה שבה "הנחש כרוך על **עקבו**" - אנחנו צריכים לזכור גם את הסיפא "**לא יפסיק**", וכמו שאומרים חז"ל "**ואפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק** - **אע"ג דאתמר בה ואתה תשופנו עקב**" (ברכות פ"ה ; זוה"ק בראשית כד, א) - דהיינו, על אף הנחש הכרוך על העקב - אין להפסיק מלבנות ולהעלות את ארץ ישראל למעלה למעלה, וכמו שממשיך הזוה"ק (שם): "**ההיא אבן [השכינה וגופה אבן השתיה וכל**

ארץ ישראל] דאיהי י' דיעקב, דאתמר בה (בראשית מ"ט) משם רועה אבן ישראל - לא יפסיק [מלבנותה], וצריך לסלקא לה עד אין סוף".

[וכן מבואר עפ"י רמ"ד וואלי (ירמיה עמוד רצ"ה-ו) שגם בסוף הימים שהנחש כרוך על עקבי הקדושה ונושכת את נפשות ישראל, למרות הכאב שנוצר מזה, אין להפסיק מלעשות את הפעולות לחזק את הקדושה].

*

ישנה סיבה נוספת לכך שבד בבד עם התגלות האור של מלכות בית דוד רואים את החושך של הסטרא אחרא, משום שככל שאנחנו מתקדמים לקראת הגאולה השלמה, האור נפרד מהחושך, שכן זהו התקון השלם, שהטוב יצא מתחת ידי הרע וימשול עליו, אותה הפרדה של הטוב והרע, גורמת לכך שמצד אחד הטוב נעשה יותר טוב שכן הוא לא מעורב ברע, אך מאידך הרע נעשה ג"כ יותר רע באשר גם הטוב שהיה מעורב בו הולך ונפרד ממנו.

והוא מאמר הכתוב (דניאל יב, י) "וְיִתְבָּרְרוּ וְיִתְלַבְּנוּ וְיִצְרְפוּ רַבִּים וְהַרְשִׁיעוּ רָשָׁעִים וְלֹא יִבְיֵנוּ כָּל רָשָׁעִים וְהַמְשָׁפְלִים יִבְיֵנוּ".

דהיינו, שהרשעים נעשים יותר רשעים, וכמו שאמרו (סנהדרין צז, א): "אין בן דוד בא עד שתתהפך כל המלכות למינות". ועל כך מביאה הגמרא: "אמר רבא: מאי קרא - כלו הפך לבן טהור הוא".

הטעם לדין זה של "כולו הפך לבן טהור הוא", הוא משום שהצרעת היא כמו מוגלה, וכל עוד שהיא מעורבת בבשר הבריא, גם **הבשר אינו כ"כ בריא** – מפני הצרעת המעורבת בו, **וגם הצרעת אינה נראית כ"כ נורא** – מפני הבשר הבריא המעורב עימה, אבל כאשר הצרעת יוצאת לגמרי מתוך הבשר הבריא, אז הצרעת נראית נורא, כי אין דבר בריא המעורב עמה, אך מאידך דווקא זה מראה שהבשר נעשה בריא ושלם – וטהור הוא.

ולכן כאשר הבשר למעלה בריא, אפילו במקצת, בידוע שהמוגלה או חלקה - נשארה בפנימיות הבשר, וזה המצב הכי קשה, כי הפנימיות היא העיקר והיא מצורעת, ולעומת זאת כאשר כל פני השטח נתכסה במוגלה, בידוע שכל המוגלה שהיתה בפנימיות הבשר

יצאה ועברה החוצה אל פני השטח, ופנימיות הבשר נתנקה ונטהר, ולפיכך **טהור הוא**, שהפנימיות נקיה וטהורה.

*

אנו תפילה שההתבוננות בחסדי ה' עלינו תביא לידי התיקון עליו דברו חז"ל (מדרש שמואל פיי"ג הובא בילקוט שמעוני שמואל רמז קו, וברש"י הושע ג, ה) "תנא משום רבי שמעון בן יוחי בשלשה דברים מאסו בני ישראל בימי רחבעם, במלכות שמים ובמלכות בית דוד ובבית המקדש... אמר רב שמעון בן מנסיא אין מראין סימן טוב לישראל עד שיחזרו ויבקשו שלשתן, אחר ישובו בני ישראל ובקשו את ה' אלהיהם – זו מלכות שמים, ואת דוד מלכם – כמשמעו, ופחדו אל ה' ואל טובו – זה בית המקדש כד"א (דברים ג) החר הטוב הזה".

ערב חג מתן תורתנו התשע"ז

אנחנו מקוים עתה לתחיית המתים

ליקוטים בסוף ספר "ספרא דצניעותא" עם ביאור הגר"א: "כי מעת שחרב הבית יצאה רוחינו עטרת ראשנו, ונשארו רק אנחנו הוא גוף שלה, בלא נפש, ויצאה לחו"ל הוא הקבר ורימה מסובבת עלינו ואין בידינו להציל, הן עכו"ם האוכלים בשרינו, ומ"מ היו חברות וישיבות גדולות, עד שנקרב הבשר, והעצמות נפזרו פיזור אחר פיזור, ומ"מ היו עדיין העצמות קיימות, שהן הת"ח שבישראל, מעמידי הגוף, עד שנקרבו העצמות ולא נשאר כי אם תרווד רקב מאתנו, ונעשה שחה לעפר נפשנו, ואנחנו מקוים עתה לתחיית המתים, התנערי מעפר קומי וכו' ויערה רוח ממרום עלינו".

אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכויות

ברכות (לד, ב): "אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכויות בלבד". וביאר הגר"א (חידושי אגדות שם; אמרי נועם ברכות יג, א), שבתחילה הם ימות משיח בן יוסף הנקראים "העולם הזה", ועל זה נאמר "אין בין עוה"ז לימות המשיח אלא שעבוד מלכויות", דהיינו **שיתקבצו הגלויות לאר"י, ויפדו משעבוד מלכויות**, ואז עולם כמנהגו נוהג בדרך הטבע, ואח"כ בא גוג ומגוג, ואח"כ **מתחילים ימות משיח בן דוד**.

וזה לשון הספר "אמרי נועם" (ברכות יג, א): "ואמר רבינו [הגר"א] לבאר .. כי ב' ימות המשיח הן, היינו ימות משיח בן יוסף.. ואז אין בין עולם הזה לימות המשיח אלא **שעבוד גלויות**, אבל עשו לא יפול בידו.

ואח"כ **באלף השישי, כשיבוא הזמן בעתה, יבא עשו עם גוג ומגוג על ה' ועל משיחו, ויפלו כולם ביד משיח בן דוד**, וכשיבא משיח בן דוד יתקיים מה שכתוב ובלע המות לנצח, וכל יעודי הנביאים, וזה נקרא לעתיד לבא".

ימות משיח בן יוסף הם הם עקבתא דמשיחא

פ"י על כמה אגדות מאמר ט'¹ (ע"ד הגמ' שבת עז, ב "מ"ט עיזי מסגי ברישא" במהדורת הרב פלדמן עמ' נא).: "ר' זירא אשכחיה לרב יהודה וכו', א"ל מ"ט עיזי מסגן ברישא והדר אמרי. הענין שעשו נקרא עז, כידוע בסוד "הן עשיו אחי איש שעיר", וישראל נקראין אימרי כמ"ש "שה פזורה ישראל". ועשו נטל העולם הזה ויעקב העוה"ב, כמ"ש "ויצא הראשון גוי". פ"י ראשון בגדולתו בעוה"ז, ואח"כ יצא יעקב לירש עוה"ב, "וידו אוחזת בעקב עשו" פ"י שאפילו מחלקו של עשו שהוא בעולם הזה, נטל [יעקב] בסופו, **שהוא ימות המשיח, ולכן נקרא "בעקבות משיחא"**, על שם וידו אוחזת בעקב".

ביאור הגר"א למגילת אסתר ע"ד הרמז פ"א "וידו אוחזת בעקב עשו, כי אף בעוה"ז יטול יעקב בסופו **והוא לימות המשיח ולכן נקרא בעקבות משיחא**", ע"ש עוד כל הענין.

וכן הוא בב"י הגר"א לתק"ז (תיקון נו דף צד, א ד"ה באן אתר נגע) וכן בליקוטי הגר"א אות ע' ד"ה וידו אוחזת.

ביאור הגר"א לספרא דצניעותא² (י, ב ד"ה וכאן): **וזה סוד עקבות משיחא**, כי עקב הוא נוקבא כמ"ש בר"מ יעקב לישנא דעוקבא דהיינו נוק' דאתמר עקיבו של אדה"ר מכהה גלגל חמה, ור"ל **בימות המשיח שאז וידו אוחזת בעקב עשו** סוף העוה"ז וכו'.

¹ נדפס מכ"ק לראשונה ע"י בני רבינו הגר"א בוויילנא שנת ישר"ם בהסכמת שני בתי דינים דוויילנא והמ"צ שחתמו "ידוע לנו שזהו כ"י קדשו של הגאון החסיד האמיתי קדוש ישראל מ"ו אליהו זללה"ה מוויילנא".

² נדפס מכ"ק בשנת תקפ"א ע"י הגאון מהרי"ם נכד רבינו עם הקדמה נוראה ממרנא רבינו חיים מוואלז'ין זללה"ה.

בתחילה יהיה פקידה כמו בבית שני

ביאור הגר"א לתיקוני זוהר חדש (דף כז טור ב ד"ה ואע"ג דאוקימנא): "וימין מקרבת, כמ"ש וברחמים גדולים אקבצך, שיפקון בסיטרא דימינא [= שיצאו בצד ימין, המבטא את מידת החסד (במקביל לצד שמאל, המבטא את מידת הדין. וכדלהלן)], ע"י משיח בן דוד שעליו נאמר **וְיָמִינוּ תִּתְּבָקְנוּ** (שה"ש ב, ו).

אבל בתחילה [בתחילת הגאולה שהוא ע"י משיח בן יוסף] **יתער בשמאלא** [= תתעורר הגאולה מצד שמאל דהיינו **במידת הדין**] **שְׁמַאלוּ תַּחַת לְרַאשֵׁי** (שם), והוא יהיה **פקידה כמו שהיה בבית שני בימי כורש**..

[א.ה. **הפקידה בימי כורש** – **היינו שחזרו ישראל על אדמתן**, ובנו את יסוד ביהמ"ק, וכמבואר בכתוב (עזרא א, א-ב) **"וּבִשְׁנַת אַחַת לְכוֹרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס לְקָלוֹת דָּבָר ה' מִפִּי יְרֵמְיָה הַעֵיר ה' אֶת רוּחַ כֹּרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס וַיַּעֲבֹר קוֹל בְּכָל מְלָכוֹתָיו וְגַם בְּמִקְתָּב יֵאמָרוּ. כֹּה אָמַר כֹּרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס כָּל מַמְלָכוֹת הָאָרֶץ נָתַן לִי ה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְהוּא פָקֵד עָלַי לִבְנוֹת לוֹ בֵּית בִּירוּשָׁלַם אֲשֶׁר בִּיהוּדָה. מִי בָכֶם מִכָּל עַמּוֹ יְהִי אֱלֹהֵיו עִמּוֹ וַיַּעַל לִירוּשָׁלַם**..³

ופירש"י". ובכך נתקיים המקרא שנאמר (ירמיהו כט, י-יד) **"כִּי לִפִּי מְלֹאֵת לִבְבִּי שְׁבָעִים שָׁנָה אֶפְקֹד אֶתְכֶם גּוֹי, וְזוֹ הִיא הַפְקִידָה - שְׁחִזְרוּ יִשְׂרָאֵל עַל אֲדָמָתָם, וּבְנוּ יִסוּד הַבַּיִת**.."]

³ ענין הפקידה מבואר ג"כ בדברי הרמח"ל (מאמר הגאולה עמ' נד): **"ידע כי לגאולה נמצאו שני זמנים, ומצאנום בגאולות מצרים ובגאולת בבל, ונודע לנו שכן יהיה בעתידה להגלות במהרה בימינו. ואל אלה שני הזמנים נאמר הפסוק שהתחלתי בראשונה (מִיכָה ז, ח) אל תשמחי אויבתי לי – זהו זמן הראשון ונקרא פקידה, כי אשב בחושך ה' אור לי – הוא השני ונקרא זכירה... ותדע שהפקידה על ידי היסוד כמו שאמרתי לך ולכן נמצא כח למשיח בן יוסף ולמשיח בן דוד בשתי הפעולות לקבל כח לעשות חיל לגאולה העתידה"**.

ומבואר עוד בדבריו ("רזין גניזין" – כתבי רמח"ל ח"ז עמ' רלז) שהפקידה הוא ע"י משיח בן יוסף: **"ותקרא וכו' יוסף ה' לי בן אחר, דהא תיקונא דפקידה לא הוה אלא למשיח בן יוסף, ורזא דא ביאה ראשונה מסטרא דשמאלא...**

ומוסיף עוד הרמח"ל: **"אבל בגין דמסטרא דשמאלא הוה, בגין כך כלא בדינא מטא עליה ויסורין סביל.. דהא תיקונין דיליה שרו בזמנא דעניותא וסתימו"**.

עלתה בימינו אתחלתא דגאולה

ר' מנחם מנדל משקלוב במכתב לאמסטרדם בשנת תק"פ:

"ובנדון החורבה בפרט אשר היינו מוכרחים להכניס גופינו ומאודינו לפדותה מיד זרים עריצים... ולבל ישימו ח"ו שקוץ משומם, במקום אשר התפללו אבותינו הקדושים האשכנזים.. ובטוחנו למזורזים שכמותם רודפי צדק אשר מעולם, כי יצאו לקראת דברינו בשמחה, **כי ברוך ה' כך עלתה בימינו אתחלתא דגאולה**". (הובא בספר "השיבה לירושלים" עמוד 28 – וצילום המכתב בעמוד 29).

מי שמע כזאת ומי ראה כאלה

אגרת מראשי קהילת בני תלמידי הגר"א משנת תקצ"ו כאשר קבלו מ'מוחמד עלי' שליט מצרים - את הפירמאן המיוחל לבניין 'החורבה', ושלחו איגרת להשיג תרומות כדי לבנותו:

"הרימונו ידינו לאל השוכן בציון והבוחר בירושלם, ברוך ה' אלקינו ואלקי אבותינו אשר נתן בלב המלך לפאר לרומם מקום מקדשינו, בית מקדש מעט בגלותינו, **ולהעמיד חורבת ירושלם חמדת לבבינו ושורש נשמתינו**.

ברוך שהחיינו וקימנו והגיענו, וראה ראינו כי בחר ה' עוד בציון, **כי מי שמע כזאת או מי ראה כאלה, אמר לציון מאז גלות הארץ וטבע בארץ שעריה - לבנות בית זבול מקדש מעט** אשר היה חמירא סכנתא אפי' בחדרי חדרים מהצרים הצוררים, **ועתה רמה קרנינו בה' אלקינו לפאר ולרומם בית מקדשינו, ולבנות בתי כנסיות ובתי מדרשות בהר הקדש בירושלם**.

זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה, ליהודים היתה אורה ושמחה, **כי נפלאות עשה, לעיני הגוים גלה צדקתו, וראו כל אפסי ארץ את ישועתו על עמו ונחלתו, וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עלינו - להשיבנו אל נחלת אבותינו, שמחי ועלזי בכל לב בת ירושלם**.

ציון אל ירפו ידיך, מה נאוו על ההרים רגלי מבשר משמיע ישועה, ישראל נושע בה' תשועת עולמים, כאשר יצא דבר המלך מלכו של עולם להעשות את התשועה הגדולה הזאת.

ותבער אש שלהבת חיבת הק' אהבת ציון וחיבת ירושלם בקרבנו, ולהתעורר בצערא דשכינתא קדישא אמנו המרחמת עלינו, אגוני מגנא ואצולי מצלא לנו בגלותינו, ועד מתי לא נרחם שארית פליטתנו, ולא נרחם את ירושלם בהיות לאל ידינו, **כי לולא ה' חפץ בנו לא הראנו את כל אלה - להביאנו אל המנוחה ואל הנחלה, סימנא מלתא היא אתחלתא דגאולה.**

.. עורו נא והתעוררו נא כגבורים חלציתכם, חזקו נא בעד עמינו ועיר אלקינו להרים ראש עליין לאקמא שכינתא קדישא למצוא מנוח לכף רגלה בבית מדרשנו, ותקומו ותרחמו ציון כי עת לחננה לרצות אבניה ואת עפרה יחוננו, ובאתערותא דלתתא תליא מלתא לעורר אתערותא דלעילא לבנות הנהרסות. (צילום כת"י של המכתב תלוי בכניסה לביה"כ החורבה, ומובא בספר "גנוזי ירושלים" פנחס גראייבסקי, ח"ב, אגרת א).

הגאון מלבי"ם

הגאולה תצמח לאט קודם ביאת משיח

"ויש לי כמה ראיות מפשרי הכתובים כפי פירושי, כי הגאולה תצמח לאט לאט, כשחר נכון מוצאו הולך ואור עד נכון היום, ושתחילה יתיישבו אנשים מבני ישראל בארץ ישראל ברשיון מלכי הארץ הישרים והחסידיים, ויהיה ישוב ארץ ישראל קודם ביאת משיח". (הובא בכמה ספרים, ביניהם בספר "הגאון מלבי"ם" להרב משה מאיר ישר, ח"א, עמוד קצ"ג; ובספר "בסופה ובסערה" מאת הסופר ר' אהרן סורסקי, עמוד קנג).

קודם מלכות בית דוד תהיה ממשלה

וְאַתָּה מְגֹדֵל עֶדֶר עֶפְלָ - בֵּת צִיּוֹן עֲדִידָה תִּנְאֲתָה, וּבָאָה הַמְּמִשְׁלָה הָרִאשׁוֹנָה, מִמְּלָכֶת לְבֵית יְרוּשָׁלַם'. (מיכה ד, ח).

**וּכְתַב הַמַּלְבִּי"ם : וְאַתָּה מְגֹדֵל עֶדֶר. מִסֵּב פָּנָיו עַל הָר צִיּוֹן.. [שהוא מגדל של עדר ישראל].
וּמִפֶּרֶשׁ שֶׁזֶה יִהְיֶה בִשְׁלֹשׁ מִדְּרָגוֹת :**

א. תַּחֲלָה 'בֵּת צִיּוֹן עֲדִידָה תִּנְאֲתָה' - שֶׁהַגְּלוּיֹת יִתְחִילוּ לַהֲתַקְבֵּץ [לְצִיּוֹן]..

ב. וְאַח"כ 'וּבָאָה הַמְּמִשְׁלָה הָרִאשׁוֹנָה' - תִּבְּנֶה מִמְּשָׁלָה קִטְנָה, שִׁיְהִיָּה לָהֶם קִצָּת מִמְּשָׁלָה וְהַנְהַגָּה כְּמוֹ שֶׁהָיוּ לְיִשְׂרָאֵל בִּימֵי הָרִאשׁוֹנִים לִפְנֵי מֶלֶךְ מֶלֶךְ לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיָּה לָהֶם שׁוֹפְטִים מִנְּהִיגִים אוֹתָם.

ג. וְאַח"כ תִּבְּנֶה 'מִמְּלָכֶת לְבֵית יְרוּשָׁלַם' - יִהְיֶה לָהֶם מַלְכוּת קְבוּעָה שֶׁהוּא מַלְכוּת בֵּית דָּוִד".

מַלְבִּי"ם יִחְזָקָל לֵב, יֹאמַר : "...הִנֵּה בָּעֵת קָצָה, אַחֵר שֶׁכְּבָר יֵשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל עַל אֲדַמַּת יִשְׂרָאֵל, עֲתִידִים הָאוֹמוֹת לְהִתְאַסֵּף וּלְכַבּוֹשׁ אֶת יְרוּשָׁלַם... וְהֵם יִתְאַסְּפוּ עִם בְּנֵי אָדָם לְכַבּוֹשׁ הָאָרֶץ מִיַּד יִשְׂרָאֵל".

וּמִבּוֹאֵר, שֶׁתִּהְיֶה לְיִשְׂרָאֵל מִמְּשָׁלָה וּכְיִבּוּשׁ עַל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל – קוֹדֵם מַלְחַמַּת גֹּג וּמִגּוּג. וְכִפִּי שֶׁכְּתַב שֶׁהַמַּלְחָמָה תִּהְיֶה "לְכַבּוֹשׁ הָאָרֶץ מִיַּד יִשְׂרָאֵל".

הַגִּאוֹן הַנְּצִי"ב

הַקֶּב"ה מֵרָאָה אֶת רְצוֹנוֹ דֶּרֶךְ מְאֻרְעוֹת הָעוֹלָם

וְכֵן לַעֲתָ כִּזְאֵת אַחֲרֵי אֲשֶׁר אָנוּ רוֹאִים מִתּוֹךְ עֲלִילוֹתָיו, שֶׁהֵעִיר אֶת לֵב הַנְּדִיב לְהַפְּלִיא לַעֲשׂוֹת לְטוֹבוֹת הַיָּשׁוּב, וְהִטָּה אֶת לֵב הַשּׁוֹלֵטן וְשָׂרָיו לְהַסְכִּים לָזֶה, אוֹתוֹתָיו אֱלֹהֵי הַן הֵן דְּבָרָיו, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (תְּהִלִּים קה, כז) שְׁמוֹ בִּם דְּבָרֵי אוֹתוֹתָיו. (א.ה. כְּלוּמָר, בִּיאֹר הַתִּיבּוֹת דְּבָרֵי אוֹתוֹתָיו הֵינּוּ שְׁאוֹתוֹתָיו הֵן דְּבָרָיו. וְיִסּוֹד זֶה כְּתַב הַנְּצִי"ב גַּם בְּהַעֲמֵק דְּבַר בְּרָאשִׁית כֹּב, ב ; בְּמִדְּבַר יֵד, כֹּב, וְעוֹד).

וביחוד חובה על גדולי ישראל, יברכם ה', להשתתף לרצון ה' ע"י עצות ליחידים אשר ברכם ה' להפריז על זה איזה סך מסויים, או לנדב לחברה הקדושה אשר על ישוב הארץ נוסדה, ובה יזכו גם המה לראות את ישראל בנויהם בארץ ה' שמה, ויהיו מאירים ככוכבים – דרך ארץ הקודש לרבים, וזכות הרבים יהא תלוי בהם, וימצאו חיים צדקה וכבוד כמשמעו ומדרשו, וכנפש העמוס בעבודה, הבא על החתום היום יום א' ששי לימי תשובה שנת תרנ"א, פה"ק וולאזין. נפתלי צבי יהודה ברלין. (מאמר "אחרית כבראשית" הובא בספר שיבת ציון ח"א עמ' 17).

בזמננו הננו שומעים דבר ה' כי כך ברצונו שתתישב הארץ לאט לאט

הן נודע דעת חז"ל כי בשעה שאין קללת ה' רובצת על ארצנו להיות שוממה, אז רצונו ית' שתתישב הארץ על ידי ישראל עמו, וכמו שמוכח דבר ה' ליצחק אבינו "שכן בארץ" ופירשו חז"ל ברבה "עשה שכונה בארץ, הוי זורע הוי נוטע הוי נציב", **אע"ג שהפלשתים הושיבוהו לצרכם, ועדיין לא הגיעה השעה שינחלוה זרע אברהם, מכל מקום היה רצון ה' שיעשה יצחק מצידו איזה מושב ושכונה לפניו.**

והנה בעת החיה (- בתקופה הנוכחית) **הננו שומעים דבר ה' ע"י מה שאנו רואים כמה סיבות מהמסבב ית' כי כך ברצונו שתתישב הארץ לאט לאט ע"י נדחי ישראל, והדבר מושכל שעלינו למלא אחר רצון ה' ית' בכל אופן שיזדמן לפנינו, אם בפעולה חומרית או בפעולה רוחנית, היינו להעיר ולהפיח רוח אהבת הארץ בקרב ישראל, ומי מישראל שזכה ה' להתיישב שמה ולעשות בה איזה ישוב מדיני, בעבודת האדמה או בחרושת המעשה או במסחר, יהיה יודע שכרוך מצוה ומילוי רצון ה' בזה ויקוה שכר טוב מאלוקי הארץ.**

עתה התעורר הרב החריף ירא אלוקים מרבים, שפתותיו שושנים ומודע לבנונים, מ' יהודה אידל ציזלינג נ"י מק' אושמינא, וטרח לגבב כל מאמרי חז"ל מכל המקומות שמדברים בשבח הארץ וכדומה, הכל העתיק והביא בלשונם ובפירושים בסדר נכון בפלגות ראובן ענין ענין לבד, כגודל חקרי לבבו, והנני לאשר חילו של הרב הנ"ל ירצה ה' פעלו להפיצו בישראל, ויאושר שמו, ויבורך טעמו, ויה' ה' אלוקיו עמו. כנפש הבא

עה"ח היום יום ג' צום הרביעי יהפך לשו"ש, שנת "ברוך תהיה" לפ"ק נפתלי צבי יהודה ברלין מוולאז'ין. (הסכמה לספר ילקוט ארץ ישראל).

בגאולה האחרונה – עם ישראל צריכים לשוב לא"י ולבנותה בדרך טבעית

"קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה. אמר לו שנית מתנת הארץ, היינו אחר שיענשו גם זרעם ועתה יהיו גולים ונתמעטים, ישובו לארץ ישראל וישבו בה, אבל לא באותו אופן שישבו בראשונה בימי יהושע שאז נתקיים כי כל הארץ אשר אתה רואה, שישראל לא בנו בתים ומצאו הכל לפניהם, אבל בגאולה השניה והשלישית נדרש אברהם אבינו להתהלך בארץ, **וכן יהיה בשוב הקב"ה את ישראל לארץ הקדש יהיו מוכרחים לבנות בתים ולעשות הישוב בעצמם**. אמנם אמר ה' התהלך בארץ ולא אמר לך בארץ, אלא משום שהיה הליכת אברהם בכל הארץ לא בדרך הטבע אלא בכח אלוקי, כך יהיה ישוב הארץ ע"י ישראל אבל בעזר אלוקי **כמו שהיה בימי עזרא שבנו בעצמם הבתים, וככה יהיה בגאולה העתידה בב"א**". (העמק דבר בראשית יג, יז).

"והננו מאמינים בהבטחת ה' לאברהם אבינו "כי את כל הארץ אשר אתה ראה לך אתננה ולזרעך עד עולם. ושמתי את זרעך כעפר הארץ אשר אם יוכל איש למנות את עפר הארץ גם זרעך ימנה. קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה" (בראשית יג).

מתחלה אמר ה' אשר בראיה יקנה אותה, ואח"כ אמר שיתהלך בארץ ובזה תנתן לו הארץ, והראיה ע"ז כי בירושה ראשונה ע"י יהושע בן נון לא נצטוו להקדים פעולתם ולעשות ישוב הארץ טרם בואם, ובבואם מצאו הארץ מיושבת בכל טוב.

אבל אחר שהיה הגלות ויתקיים בנו: "ושמתי את זרעך כעפר הארץ" שהכל דשים עליהם, ואמר ה' עוד "אשר לא יוכל איש למנות את עפר הארץ גם זרעך ימנה", פירוש, שכמו שישנה שעה שאפשר למנות את עפר הארץ, היינו בימות הגשמים שעפר הארץ נעשה גושים, ככה גם זרעך ימנה, היינו בעת שהצרות מתרבות ונשאר אנוש מעט מזער – **בעת ההיא, קום התהלך בארץ וכו' היינו בביאה שאחר הגלות, עלינו להתהלך**

בארץ ולעסוק בישובה טרם נזכה בה ב"ב". (מתוך מכתב שכתב לבני עדתו הובא בספר "שיבת ציון" ח"ב עמ' 5)⁴.

קול ה' דופק על פתחי לבבנו – הגיעה השעה לדרוש את אר"י

ראה ראינו כי היה ה' את רוח עמו ישראל בכל חלקי תבל ומלואה להושיב נחלות שוממות בארץ הקדושה ולכונן שם מושבות לנדחי ישראל וקול ה' דופק על פתחי לבבנו לאמור: פתחו לי פתח בפעולתכם כי הגיעה השעה אשר לא יאמר עוד על ארץ ישראל עזובה ואין דורש אותה, ועתה סרה מעליה קללת ה' שתהיה הארץ שוממה, ובא דבר ה' בכריתת ברית לאמור "והארץ אזכור!".

מעתה עלינו לדעת כי מצוה וחובה על מי שהוא מאמין ביעודי הטובות והנחמות לתת יד למצוה הבאה לפנינו לעשות אגודה שתהא על אה"ק נוסדה, וכל אחד ממנו יושיט ידו לתת לקופת החברה בכל שבוע כל אשר את לבבו, ואם כי יד עניים אנו, ואין בידנו לעשות בזה הענין דבר מסוים לתכלית הישוב, בכ"ז עלינו לקבץ פרוטה לפרוטה ולמצוא חשבון ולשלח למקום שעוסקים בבנין ביד רחבה, **להודיע בזה כי רצוננו שלם להשתתף את מיסדי הישוב בארץ אבותינו ומחשבתנו תחזק פעולתם.** (מכתב שכתב לבני עדתו).

---

⁴ ע"ע אגרות הנצי"ב, (ב"ב תשס"ג, אגרת קז): אבל בזמן הזה שאנו כבושין בגולה וגזרות מתחדשות, אסור לנו להזכיר רעיון של גאולה בענין ישוב הארץ, דבלי ספק ישמעו התוגר ושריו דישוב הארץ ע"י ישראל אתחלתא דגאולה היא, ויפריע ח"ו עיקר הישוב, ושאר מלכויות יחושו לדבר ויגזרו גזרת המן ר"ל, וחלילה לנו להראות בעסק הישוב סימני גאולה, ורק העיר ה' בלבנו להשיב שממות הארץ ולעשותה לישוב, ויותר מזה לא ידענו מאומה, ואין לנו לדבר בזה אלא לחכות בלב ולהאמין לגאולה באיזה אופן שירצה לפי מעשיו, על כן איני מסכים לשוב ולהדפיס ספר "דרישת ציון" שיש בו סכנה לכל העסק".

ומבואר שהתנגדותו אינה אלא מפני הסכנה להמשך הענין.

מכתב זה שופך אור על כל מכתביו של הנצי"ב [ושל עוד גדולי ישראל מאותה תקופה] שנוהר להראות סימני גאולה בפרהסיא אע"פ שרומז על זה במכתביו כמה וכמה פעמים, וכל זה משום הזהירות שלא להפריע להמשך הענין בבחינת "וישים באזני יהושע".

החפץ חיים

פקד ה' את עמו ואפשר שהוא אתחלתא דקיבוץ גלויות

כותב בנו בספרו "תולדות החפץ חיים" (עמוד מג, והובא ב"מכתבי החפץ חיים" עמ' 44): בזכרוני כי בשנת תר"נ ותרנ"א, שהחלו לגרש את אחינו בני ישראל ממאסקאווא, התעוררה אז תנועה גדולה לארצנו הקדושה, המגורשים למאות ולאלפים החישו למפלט למו לארץ אבותינו, קנו שם קרקעות, נטעו כרמים, יסדו מושבות, כן בתחום המושב נאספו אסיפות, נתיסדו חברות, שלחו משולחים לקנות קרקעות, בעלי בתים מכרו נכסיהם וכל חפציהם, ובצרור כספם עלו בשמחה לארצנו הקדושה, בתקותם למצוא שם בלי זעת אפים עושר ואושר.

בזמן זה קבלתי מכתב מאבי ז"ל ובו הוא מעירני על ההתעוררות הגדולה בכל פנות עמנו לעלות לארצנו הקדושה, ומשער, כי הימים ימי עיקבא דמשיחא, וכי פקד ד' את עמו, ואפשר הוא אתחלתא דקיבוץ גלויות, שהוא קודם ביאת המשיח, ואם היינו ביכולת, היה מן הראוי לקנות קרקע ולעלות להארץ, אבל באשר אין בכחנו לע"ע, נעשה את אשר מוטל עלינו ואשר בידינו וכו'.

ראה בזה אצבע אלוקים

היה בטחונו חזק שבקרוב יפקוד ד' את עמו, ויותר התחזק בתחילת שנות הששים, שנתעוררו למאות ולאלפים לשוב אל ארצנו ולעבוד אדמתה, והחלו לדבר ע"ד שיבת ציון בכל האומות, וראה בזה אצבע אלוקים, וכי ישיב ד' את שבות עמו בקרוב וישיב שכינתו לציון עירו ויכוון מקדשו, ובעבודת בית המקדש נשמח כלנו, ובחוזק אמונתו הכין את עצמו ואת אחיו הכהנים במדינתנו בדיעת הלכות עבודה, כידוע ומפורסם, והיה עומד ומצפה מיום ליום לישועת ד' ולהתגלות כבודו. (תולדות החפץ חיים עמ' סט).

אל יתמה האדם איך נוכל לצפות ולחכות שתהיה הגאולה במהרה, אחרי אשר אנו בתוקף המצוקות. כי אצל הקב"ה לא שייך זה, שיש אצלו כמה מיני פדיון וכו', ויש שהקב"ה נותן בלב מלכי האומות שיכירו כולם האמת וירצו להיטיב עם ישראל, וכענין שנאמר בכורש שהכריז בכל מלכותו כל ממלכות הארץ נתן לי ה' אלוקי השמים, מי בכם מכל עמו יהי ה' אלוקיו עמו ויעל וגו'⁵. "שם עולם" שער ההתחזקות פי"ב, עמ' יד.

מהרי"ל דיסקין

התעוררות אהבת הארץ – קיבוץ גלויות

ספר ציר נאמן - מדבריו בהקדמה:

"...וכאשר הייתי מרואי פניו של הציס"ע (מהרי"ל דיסקין) טיילתי עמו בכל יום חוץ לעיר לשאוף רוח צח להבריא בריאותו. ולמדתי מדבריו הק' כי היה תקותו חזקה, אשר ההתעוררות של אהבת הארץ הנעשה והנשמע במחנה העברים, ראיה גדולה שיתקיים הקיבוץ כשיטת הרמב"ם ז"ל ודעימיה [א.ה. לכאורה הוא ט"ס, וצ"ל הרמב"ן ז"ל ודעימיה], וכדפירש הרמב"ן ז"ל עוד אקבץ עליו לנקבציו. [א.ה. כוונתו לפירוש רמב"ן (שיר השירים, ח, יג): שמדייק מהכתוב (ישעיה יא, יא), ביום ההוא יוסיף ה' שנית ידו לקנות את שאר עמו. ומהכתוב (ישעיה נז, ח) "נאום ה' אלהים מקבץ נדחי ישראל עוד אקבץ עליו לנקבציו", שיהיו שני קיבוץ גלויות. ומתחילת הקיבוץ גלויות ועד סופו יהיו הרבה שנים. "וברשיון מלכי האומות ובעזרתם ילכו לארץ ישראל". עיי"ש].

והביאו בהקדמת הספר "בטוב ירושלים" להג"ר בן ציון ידלר זצ"ל (עמוד כ'): "אאריך גם אני לספר לדור יבוא מקורות בני דורי, ומקורותי אני, וביחוד בענין חיבת ארץ

⁵ כל הקושיא וכן הישוב אינם מבוארים אלא אם כן סבר הח"ח שתחילת הגאולה תבא בדרך טבעית. וראה עוד בשיחות הח"ח (עמ' צח) כ' שהתקדמות הטכנולוגיה היא הכנה לגאולה בדרך הטבע, וכ"כ בשיחות הח"ח עמ' קכ.

הקודש, כי לפי מה שנמצא כתוב בהקדמת הספר "ציר נאמן" אמר הגאון שר התורה אור ישראל נר מערבי רשכבה"ג מוהר"ר משה יהושע יהודה לייב דיסקין זצלה"ה, הרב מבריסק. כי תקותו חזקה אשר ההתעוררות של אהבת הארץ הנעשה והנשמע במחנה היהודים, ראייה גדולה לקיום היעוד "עוד אקבץ עליו לנקבציו".

כל אחד מחויב לפעול להחשת הגאולה ע"י ישוב א"י

ספר ציר נאמן בדף ס: .. וכן הצדיק ר' אליהו גוטמאכער אבד"ק דעיר גריידיץ כתב וז"ל: והגאולה ממתנת עלינו ורק בהתחלה מועטת מאתנו יופתחו כל שערי "גאולה וישועה", ויש לומר בטח שאם יהי' התחלה לישוב ארץ ישראל לפדות חלק מסוים לעבודת ישראל שישמרו שבתות ומועדים מלעבדה, ויקיימו כל מצות התלויות בארץ, שתבוא הגאולה הגדולה שהיא בכלל זכו שימחר ויחיש קודם "בעתה" עכ"ל.

ושאלתי את פה קודש הגאון המנוח אדמו"ר מוהרי"ל (דיסקין) זצוק"ל אם דעתו מסכמת לדבריו, והשיב כי הגאון רבי אליהו לא מסברת עצמו אמר, אלא רק מדברי חז"ל המה וכל אחד מחויב להאמין ולהסכים. ואז ראיתי והבנתי שהוא מסכים לדברי הגר"א גוטמכר.

וכן הראה לי הלכה למעשה שהשתדל עבורי בעת שעסקתי בקנין אחוזת ארבל בשנת תרמ"ה. והאמת ניתן לכתוב, ואעידה נא לי שני עדים נאמנים: ה"ה הרה"ג הג' המקובל וכו' מו"ה נפתלי הירץ הלוי אבד"ק יפו ת"ו וכו', שצוה לו רבינו המנוח זצ"ל לערוך מכתב להרה"ג הג' מו"ה שמואל מאהליב ז"ל אבד"ק ביאליסטוק שישלח את מחיר אחוזת ארבל ליד רבינו זצוק"ל, והוא ישלח אחד מיקירי ירושלים שיעשה שטר מקנה מהממשלה (קושאן) וכו'.

והעד השני הוא השר הנדיב הבארון בנימין אדמונד דע רוטשילד, התומך את יושבי המושבות בצדקת נדבת לבו, כשהיה פה בירושלים בלויית רעיתו הצדקת (בשנת תרמ"ז) ונהייתי בגין זה ציר נאמן, אשר נמסר על ידי לכבוד השר הנדיב מכתב מרבינו זצוק"ל, אשר בו ביקש מאת הנדיב שיחי' לשים לב אל מצוות התלויות בארץ ולשומרם, כמו שמיטה, ושישמרו האיכרים תרומ"ע וכדומה, ובזה הבטיח להשר

הנדיב את הברכה הכתובה בתורה "וציויתי את ברכתי"... והיה משתוקק שתבנה
האחוזה הזאת...

תהיה אתחלתא דגאולה ברשיון הממשלות

בירחון הפלס תרס"ד (עמ' 433 - 437) יש מאמר "לזכר עולם" ושם (עמוד 435) הובא
ממהרי"ל דיסקין: "זכו - עם עננא שמיא - ע"י נסים ונפלאות, לא זכו **כבר אנשא** -
תהיה אתחלתא דגאולה ברשיון הממשלות".⁶

הג"ר אברהם שאג, עם תלמידו הגרי"ח זוננפלד

אין לך קץ מגולה מזה

"...בצאתם את העיר יפו נכנסה העגלה אל שביל שמשני צדיו נטועים היו **פרדסי יפו**
המפורסמים, וריח של תפוחים הגיע לנחיריהם. באותה שעה מלמל הצדיק
מקוברסדארף (הג"ר אברהם שאג) עתה מומחשים לי ביתר שאת דברי הפסוק: "כריח
שדה אשר ברכו ה'". - וכי זכיתי מעולם לריח כזה של "חקל תפוחין קדישין", כפי

---

⁶ דבריו מוסבים על דברי הגמרא (סנהדרין צח, א): "אמר רבי אלכסנדר: רבי יהושע בן לוי רמי,
כתיב בעתה, וכתיב, אחישנה! זכו - אחישנה, לא זכו - בעתה. אמר רבי אלכסנדר: רבי יהושע
בן לוי רמי, כתיב וארו עם ענני שמיא כבר אנש אתה, וכתיב עני ורכב על חמור! - זכו - עם ענני
שמיא, לא זכו - עני ורכב על חמור".

"עני" הכוונה שהגאולה באה מתוך יסורים, ועל "רוכב על חמור" - ביאר ה"אור החיים"
הקדוש (במדבר כד, יז): "...שאם תהיה הגאולה באמצעות זכות ישראל - יהיה הדבר מופלא
במעלה, ויתגלה הגואל ישראל מן השמים במופת ואות, כאמור בספר הזוהר (ח"א קיט. וח"ג
ריב ב), מה שאין כן כשתהיה הגאולה מצד הקץ ואין ישראל ראויים לה, תהיה באופן אחר,
ועליה נאמר (זכריה ט') שהגואל יבא עני ורוכב על חמור... [וכמו ש]אמר יקום שְׁבֵט מִיִּשְׂרָאֵל,
פירוש שיקום שבט אחד מישראל כדרך הקמים בעולם דרך טבע..".

וע"ע 'אור החיים' (שמות כא, יא): "יתבאר על פי מאמר הזוהר כי תשתנה גאולת ישראל אם
תהיה באמצעות מעשיהם הטובים לאם תהיה לצד השלמות קץ הסתום, כי אם תהיה באמצעות
הכנת ישראל יבא הגואל מלאך ה' בעמוד אש מוצב ארצה וראשו בשמימה, ואם לצד הקץ
וישראל לא ראויים לו עליו נאמר (זכריה ט') עני ורוכב על חמור".

שאני זוכה עתה? - הלא זהו מעין עולם הבא, ממש מעין עולם הבא, גן עדן עלי אדמות...

ומכיון שהשתיקה הופרה, ענה התלמיד לעומתו: **נו, הלא זהו מה ששינינו בסנהדרין: "ואמר רבי אבא אין לך קץ מגולה מזה שנאמר (יחזקאל ל"ו) ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאול לעמי ישראל, ופירש"י "כשתתן ארץ ישראל פריה בעין יפה אז יקרב הקץ, ואין לך קץ מגולה יותר".** באותה שעה **נענה רבו והפטיר אחריו לאות הסכמה: - יפה אמרת חיים בני,** - אין בכך כל ספק, הקץ מתקרב, יש לזרז את הסוסים שיגיעו מהרה לירושלים, שמא יבוא המשיח, ואנחנו משתהים בדרך..." ("האיש על החומה" ח"א, עמוד 130).

הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל

האם לא יתכן לראות את יד ההשגחה העליונה בכל זה?

במכתבו לאחיו הוא כותב: **"נכון הדבר כי במשך השנים מאז באתי לכאן, וכבר עברו לטובה שלושים ואחת שנים, התחוללו כאן שינויים גדולים שלא התחוללו במשך אלף שנים לפני כן ללא ספק,** נבנו כאן למעלה מאלף בתים יהודיים ההתרחבות של העיר הקדושה עצמה, אשר בה הוקמו לאחרונה בנייני מידות יפים שמעולם לא תיארונו לעצמנו, בניית מסילת הברזל שבנינה נמשך והולך; לראות את המושבות החדשות, שטחים שהשממה והריקנות שלטו בהם במשך דורות רבים, לבשו חיים ופריחה. ובכל מקום גנות ופרדיסים מוריקים ומבלבלים מלוא העין – **האם לא יתכן לראות את יד ההשגחה העליונה בכל זה.** עלינו לעסוק בישוב הארץ תוך בטחון בהשי"ת שנתן לנו את תורתו הקדושה. בוודאי שאם נשמור לה אמונים נזכה לשבת כאן לבטח ונהיה תמיד לחן ולחסד ולרחמים, כי מלאכיו יצוה וכו'". (האיש על החומה ח"ב עמ' 139).

כנראה נתקיים בנו "עד שתחפץ"

במכתבו למחותנו הרב פישל זוסמן (האיש על החומה ח"ב עמ' 145): **"אומר אני, בודאי הגיעה השעה שיתעוררו בעלי היכולת ליתן לב להישוב בקודש, אם כי מאז**

לבם של ישראל עם הקודש הומה לחיבת הקודש, לא היה להם כי אם לתמוך באותם המעטים השרידים אשר נתנו לבם לעלות בקדש, אבל לשים לב להרבות הישוב בקדש, בזה כנראה לא התעוררו, וכבר דבר בקדשו הגאון הצדיק זצ"ל בהקדמת סידור היעב"ץ כראוי בענין הקדוש, והעיר אוזן ומוסר. ובכל זאת, הגם כי אגו"י עשו למעשה בזה, והתעוררות גדולי וגאוני פולין עשה רושם גדול, והלא המה ג"כ עשו לאחר שנתנו לבם לעלות לאה"ק ע"י שלוחיהם ולהתבונן על הדבר, וכמו כן יעשו כל המתנדבים בעם בזה לבור מתוכם אנשי מדע היודעים פרק בדרך ארץ, ולהתבונן בענין הקדוש הזה ולאחר התיעצות אח"כ עם הגדולים אשר בארץ.

וכנראה נתקיים בנו אם תעירו וכו' עד שתחפץ⁷, והנראה שהחפץ הזה התעוררות עליון, השי"ת ברחמיו יחיש ישועה לעמו בבא ובהכא...".

איפה הגולה התורתית? וכי היא אינה רואה כאן אצבע אלהים?

"איפה הגולה התורתית? שאל אותי (- את הרב יצחק ברויאר זצ"ל) רבינו הגדול רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל בשנת תרפ"ו. – **איפה הגולה התורתית? וכי היא אינה רואה כאן אצבע אלהים?** הנה אני מבין היום את תפילת מוסף של יום טוב: "ומפני חטאנו גלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו". – גלינו מארצנו ע"י השם ב"ה, ואחרי כן התרחקנו בעצמנו מאדמתנו! הכי חדלנו לחכות כל רגע ורגע? נניח שאלפיים שנה לא נפל שום גשם מהשמיים, והנה פתאום נראה ענן קל מאוד, **וכי לא יזדעזעו כלם ויאמרו במתיחות יתירה: "טאמער דאך טאמער דאך..." (שמא בכל זאת, שמא בכל זאת...), וכי המנדאט⁸ אינו לפחות ענן קל כזה? (שם עמ' 351).**⁹

⁷ שיר השירים (ב, ז) "השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות או באילות השדה אם תעירו ואם תעוררו את האהבה **עד שתחפץ**".

כלומר שהקב"ה השביע את עם ישראל (ג' שבועות וכו' כמו שאמרו כתובות קיא, א) וזמן השבועה הוא "עד שתחפץ".

⁸ כוונתו להצהרת בלפור בי"ז חשון תרע"ח שהכירה בזכותו של עם ישראל לבנות את ביתו הלאומי בארץ ישראל

הגאון רבי מאיר שמחה מדווינסק זצ"ל בעל ה"אור שמח"

הוא ענין העומד ברומו של עולם

אמנם כעת הסבה ההשגחה אשר באספת הממלכות הנאורות בסאן-רעמא, ניתן צו אשר ארץ ישראל תהיה לעם ישראל, וכיון ששר פחד השבועות וברשיון המלכים קמה מצות ישוב ארץ ישראל, ששקולה כנגד כל מצוות שבתורה (ספרי פ' ראה) - למקומה. ומצוה על כל איש לסייע בכל יכלתו לקיים מצוה זו, ואולי ע"ז נאמר: "עד מתי תתחמקין" (ירמיה לא, כא), **ואם יתן השי"ת ויתרחב הדבר ויגדל ויפרח כשושנה**, כמו שנגדלו בימי התרשאתא, אשר היו נתונים תחת פרס, דובא-ניידא (קידושין עב, א),

⁹ ראה עוד בספר "האיש על החומה" (ח"ב, עמוד 139): כמה פחד ורחב לבבו למראה ארץ ישראל ההולכת ונבנית, מושבות חדשות מוקמות במקומות שונים, שדות שוממות מוריקות מלא העין, ויעוד הנביא יחזקאל: "ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל", הולך ומתגשם לנגד עינינו, והלא כבר אמר רבי אבא (סנהדרין צח, א) כי בהתגשמותה של נבואה זו "אין לך קץ מגולה מזה".

*

במכתבו של הג"ר יוסף חיים זוננפלד משנת תרע"ד - עם עוד גדולי ישראל (ביניהם הג"ר בן ציון יאדלר, הג"ר משה קליערס רבה של טבריה. "האיש על החומה", ח"ב, עמוד 313):

"אחד החזיונות מרהיבי הלב שבדורנו, הוא בודאי חזון הישוב הארצי, ההולך ומתקדם בכל ערכיו בשנותיו האחרונות. שלומי אמוני ישראל ודאי צריכים לשמוח על החזון הנהדר הזה, שבו אנו רואים אתחלתא דגאולה. וכשאנו מביטים על המושבות הפורחות, על הערים המתרחבות, על הפרוורים ההולכים ומשתכללים בארץ ישראל, ואנו קוראים את דברי הנביא: 'כה אמר ד"א, ביום טהרי אתכם מכל עונותיכם, והושבתי את הערים, ונבנו החרבות, והארץ הנשמה תעבד תחת אשר היתה שממה לעיני כל עובר'. ואמרו "הארץ הלזו הנשמה היתה כגן עדן, והערים החרבות והנשמות והנהרסות בצורות ישבו" - היינו אז כחולמים.

הננו מוצאים את עצמנו קטנים יותר מדאי - בכדי להקשיב את הקול הגדול הבוקע ועולה מתוך החזון הזה. תמהים אנו על עצמנו, ושואלים אנו את עצמנו: הכן הוא, היתכן להיות **שאנחנו הננו כבר הדור הרואה בעיניו את התחלת קיום יעודי הנבואה?** ולכל אשר קו אסירי התקוה דורי דורות חלמו ושאפו ומאומה לא ראו, הננו אנחנו עליהם כבר עדים חיים וקיימים?

ורואים אנו בעינינו כי דבר אלקינו יקום לעולם.

ומדי תעלינה מחשבות כאלה על לבבנו הננו מרגישים בקרבנו גדולה פנימית, נחת רוח נהדר, ונשמה יתרה הולכת ומתגברת בתוכנו".

ואף כי כעת תחת ממשלת ארץ-האי - עם בריטניה המתונה, **אז בטח הוא ענין העומד ברומו של עולם**¹⁰. קול קורא – [נתפרסם בכתב עת "התור" ירושלים, תרפ"ב, גיליון ג].

הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל

התגשמות יעודי הנביא

"קריאה נאמנה" (שהתפרסמה בשעתו, וצוטטה בכמה ספרים) מאת הג"ר איסר זלמן מלצר זצ"ל: "... הבה נתבונן ונכיר את התפקיד הגדול המוטל עלינו לעת כזאת, אשר זכינו – אחרי כאלפיים שנות גלות מרה – לחזות בשיבת בנים בונים לגבולם בממדים ענקיים, והתגשמות יעודי הנביא "ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל".

יבא הנס מכל מקום

כשנה לאחר שאושפזו בבית החולים בחדר אחד עקב פציעתם מפגזי האויב על ירושלים, בקר אצלו רבי בן ציון ברוק. כאשר דיברו על הניסים שהיו בזמן הקמת המדינה ועל מנהיגיה אמר רבנו:

הגמרא מספרת על גזירות שגזרה המלכות על ישראל והלך רבי שמעון בר יוחאי תוך סכנת נפשות לבטל את הגזירות. בדרך יצא לקראתו שד והציע את עזרתו בביטול גזרת המלכות, בכה רבי שמעון ואמר: "שפחה של בית אבא נזדמן לה מלאך שלש פעמים ואני לא פעם אחת, יבא הנס מכל מקום".

ולו יהא הנס באמצעותו של שד... העיקר שיהיה הנס. כך אמר רבנו בנושא בו דברו...

---

¹⁰ כלומר האור שמח מסתפק אם זה באמת תהליך של גאולה או נסיון שלא יצליח, וכותב שאם זה יצליח זה סימן שזה דבר שעומד ברומו של עולם, וזה כמו הגאולה שהיתה תחת מלכי פרס דהיינו כורש. ובימינו שראינו שהצליח הדבר למעלה מכל המשוער אזי וודאי הוא דבר העומד ברומו של עולם.

חזרת ישראל לארצו

ועוד אמר אז רבנו: הרבי זצ"ל (הנצי"ב) אמר פעם על אודות שיבת ציון, כיצד זה יתכן שעכשיו רואים את תחילת חזרת ישראל לארצו ואליה בדורות קודמים בימים של גדולי עולם לא זכו לכך. והשיב הרבי וענה, כבר אמר הנביא (עובדיה א, יז) כה אמר ה' אלוקים צ' כי יפלא בעיני שארית העם הזה בימים ההם, גם בעיני יפלא נאם ה' א' צ". הענין מופלא אבל הינו עובדה קיימת¹¹. ("בדרך עץ החיים" ח"ב עמ' 459).

הקב"ה לא קבצנו לכאן כדי להשמידנו

בימי המצור על ירושלים – יום לפני שנפצע, החלה הפגזה כבדה, אותה שעה ישבו בביתו מספר אנשים, אמר להם אז רבנו: הקב"ה לא קבצנו כאן כדי להשמידנו. (שם עמ' 460).

הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל

עליית יהודי רוסיה – חלק מקיום הנבואה "בשובי את שבותיכם"

בשנות התש"ל הראשונות כשהתחילו לבא ארצה עולים יהודים מרוסיה, אחרי שהיו כלואים במשך עשרות שנים מעבר למסך הברזל, המריץ רבינו את עסקני הציבור שיגבירו פעלים למען קליטתם הרוחנית. הוא ראה בעליה בלתי צפויה זו כעין "יציאת

---

¹¹ מן הענין לציין לדברי הגאון הנצי"ב הכותב במכתבו גם כדברים הנ"ל:

"ואף גם זאת אין לנו לשאול ולחקור מדוע באמת לא היתה סייעתא דשמיא בימי גלות שפניא להביאנו לידי כך, והיום הגיעה שעה לרצון זה, וכי אפשר דרא? אך הנסתרות לה' אלוקינו, וכמו שאין לנו לחקור מדוע לא עלה במחשבה להחריב ארץ עשרת השבטים בימי הושע בן אלה יותר מבימי אחאב שהרבה להרשיע ממנו, אלא הנסתרות לה' אלהינו כך אין לנו להתחכם בזה, אך הנגלות לנו כי אחרי שנתעורר הרעיון בקרב ישראל מקצה העולם ועד קצהו, בכל מקום אשר אנחנו מפוזרים, וקול המון כקול שדי בדברו ע"י נביאיו, וע"כ עלינו להמשיך אחרי קול דבריו זה ולבטוח בו ית' שיגמור אחרינו. זו היא הסגולה האחת אשר באה ונהיתה ע"י החברה הקדושה של ישוב א"י". (שיבת ציון ח"ב עמ' 7).

מצרים" חדשה, יציאת יהודים מבית עבדים, והצביע בקשר לכך על נבואת צפניה (ג, כ) "בשובי את שבותיכם לעיניכם אמר ה'". (מלך ביפיו ח"ב עמ' 764).

השמירה על יושבי ארץ ישראל

בימי "מלחמת ששת הימים" שהתחוללה בארצנו הקדושה, שנת תשכ"ז, כשהערבים צרו והמטירו פגזים על יושבי ירושלים, יצא רבינו והלך ברחובה של שכונת בית וגן. ארשת של רוגע ושלווה קרנה מפניו. פגש אותו יהודי ושאל: "למדנו, רבי, מה יהא עלינו מסכנה גדולה זו שכולנו שרויים בה?!"

מיד נענה והשיבו: "שא נא עניך סביב וראה את ההרים והגבעות המקיפים את עירנו ירושלים. והלא כך אומר דוד המלך בתהלים שלו (קכה, ב): "ירושלים הרים סביב לה – וה' סביב לעמו מעתה ועד עולם". פירוש: כשם שהנך רואה עין – בעין את התמונה החיה של "ירושלים הרים סביב לה", ואינך זקוק להוכחות, באותה מידה ממש רואה אני ראייה חושית כי "ה' סביב לעמו מעתה ועד עולם" – והמאמין לא יחוש.

וכאשר התחוללה בא"י המלחמה הידועה בשם "מלחמת יום הכיפורים", הזכיר כמה הרפתקאות וזמנים קשים שעברו עליו בחיים, בכללם ימי חירום ומהומות מלחמה, בציינו את ההבדל: "שבחוץ לארץ ישבתי עם הגמרא ולמדתי מתחת השולחן", ואילו כאן, ברוך השם, אפילו בזמני מלחמה "ישבתי עם הגמרא ולמדתי מעל גבי השולחן...". (מלך ביפיו ח"ב עמ' 606).

בינו נא זאת – והודו לה'!

מתוך מאמר הנושא את הכותרת ולאמונה גברו בארץ "מוריה" שנה ה חוברת ד: ...בכדי להמחיש את העובדה, מה רבו חסדי ה' שלא נתנו טרף לשיני האויבים אשר עמדו עלינו לכלותינו, ציטט את דברי מזכיר ארגון נאט"ו שהגיד במילים ברורות היה זה רק נס שצבאות הערבים לא הגיעו לתל אביב תוך עשרים וארבע שעות, שכן מצרים סוריה ועירק הטילו למערכה חמשת אלפים טנקים ותשע מאות סוללות טילים...

סוריה לבדה פתחה את המתקפה שלה נגד צה"ל ב"רמת הגולן" עם אלף ומאתים טנקים... היה זה נס ממש שכוחות משוריינים אלה נכשלו מלהגיע לת"א".

בחתימת דבריו קרא לכלל ישראל: בינו נא זאת – והודו לה'!". אף ציטט את הפסוק הבא מתהלות בן ישי (נ, כג) "זובח תודה יכבדני, ושם דרך אראנו בישע אלוקים", פירוש, בעצם הדבר הזה שמביא תודה ומכבד את השם, יסלול וישים את הדרך הזה שאראנו עוד ישועות ונפלאות. (ח"ב עמ' 619).

שישו אתה משוש על תחיית עמנו בארץ אבות

מתוך מכתבו לחג היובל של אם המושבות פתח תקוה: "לפני חמישים שנה היה הדבר. דרכי ציון היו אז שוממים ומלאים חתחתים, אך ברוח כביר וטהור העולה למעלה מעל לכל מעצור ומכשול. הערה אז ה' עליכם רוח ממרום, ותישא אתכם אל ארץ אבותיכם להתנחל שמה, לעובדה ולשומרה. ותחת ללון בפלטטריות של חוץ לארץ - טוב היה לכם אז ללון במדבריות של ארץ ישראל. והיה כאשר דרכה כף רגלכם ביום ההוא על אדמת הקודש, נפתח אז פתח תקוה לשוב ולתחיית הארץ.

שישו היום איתה משוש כל המתענגים על תחיית עמנו בארץ אבות, וכל המצפים לגאולה שלמה ופדות נפשנו. ועל עצמי אני קורא: יהי חלקי עמכם".

הרב מפוניבז' הגרי"ש כהנמן זצ"ל

זו שעה גדולה ונדירה

אחים יקרים ורחימאים.

המותר לנו להיות קטנוניים בשעה גדולה ונשגבה זאת? הלא נבוש ונכלם להישאר בדלות ההשגות וקטנות המוחין בתקופה הרת פלאות כשאנו מוקפים ממש בניסים, ואף עיוור יכול למשש את הניסים בידים?

קיימא לן אין בעל הנס מרגיש בניסו. ודבר שבמציאות הוא, שזוהר גדול ועצום מידי מסנוור את העיניים. מי ישיכל להרים את מבטו השמימה ולהציץ ישר בפני השמש בשעת גבורתה? הניסים והנפלאות התשועות והנחמות והמלחמות, שנתרחשו בארץ הקודש ובעיר הקודש והמקדש, אף אלה שראו זאת בעיניהם, אף אלה שחזו זאת מבשרם ממש, אינם מצליחים להביע את מעמקי רגשותיהם. ואולם מי אשר כמוני נדד באותם הימים על פני קיבוצי היהודים בגלויות, מסוגל יותר לחוש את תעצומת הניסים ולחשוב יותר על פשר המאורעות המופלאים למאד.

זו שעה גדולה ונדירה. הלשון שלנו דלה ומוגבלת לבטא זאת. ואף כוח הדמיון שלנו נראה מצומצם ושיגרתי מידי לתפוס ולהקיף את משמעות הדברים. (מאמר "הבה ונתכונן לקראת הגאולה השלמה". נדפס בירחון בית יעקב גליון המאה י"ל בשנת ה'תשכ"ז, מיד אחרי מלחמת ששת הימים), בעמ' 5).

הגאון רבי אברהם יפה'ן זצ"ל

רבה החובה לא לומר נסתרה דרכי מה' ח"ו

... שרבה החובה כעת לשום לב ועין פקחא על המאורעות בתקופתינו שהקב"ה מרבה חסדו הגדול להראות לפנינו גילויי שכינתו, ולא לסגור עינינו ולהטיח כלפי מעלה נסתרה דרכי מד' ח"ו.

אנשי כנה"ג נקראו על שם שהחזירו עטרה ליושנה לומר הקל הגדול כו', במקום הסתר גדול כזה שנקר במוח כל אחד איה גבורותיו וכו', עמדו לראות בזה גילויי שכינה היותר גדול כבשה אחת בין שבעים זאבים. בעו"ה הוא להיפך, **אנו רואים על כל צעד וצעד גילויי שכינה השגחה פרטית**, ומדוע אין בכחינו להחזיר עטרת התורה והיראה לכה"פ כבשנים קדמוניות בתקופת אחרונים ז"ל, ולזה ראה הרב המחבר שליט"א עצה ותחבולה שיתבונן בינה בדברי חז"ל בעניני הגאולה, ויתעודד רוחו בתקוה ובטחון ויצפה לישועת ה' לזכות ולקרב הגאולה בב"א. (הסכמה לספר חבלי משיח בזמננו להג"ר רפאל אייזנברג זצ"ל י"ב אדר תשכ"ט).

המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל

מתקיים בנו "קמעא קמעא"

ע"ד ההתעוררות הגדולה אשר היה במדינתכם וביותר בשיבתכם ע"ד הניסים הגלויים אשר הראה לנו [במלחמת ששת הימים שבחודש שקדם לו]. כי כמדומני כי אין לכם לשער, כפי אשר מוסרים לנו מקום הניסים אשר הי' נגלה ונראה לעיני כל, אף להפוקרים ח"ו כולם צועקים ניסים ניסים, אך כנראה כי כל זה הוא עוד מהלשון שבילקוט על ישעיה לה, יששום מדבר וציה מה הקב"ה עושה נגלה עליהם "קמעא" "קמעא". יתן ד' שנהי' אנחנו וכל בית ישראל מהזוכים "המה יראו כבוד ה'". (מכתב תלז).

על הסכמת האו"ם לתוכנית החלוקה

ז' חנוכה תש"ח.. מה מאד נגלה הוא לראות כי הנהגת ה' עם ישראל לא ע"פ דרך הטבע.. מי הוא אשר היה בידו לאמר, כי יתכן להשיג בעת כזו הסכמה מכל מלכות העולם – [לכך שתקום] מלכות ישראל.. ((אור יחזקאל, ח"א, מכתבים, מכתב מב. ועיי"ש מכתב מג)).

על ניסי מלחמת השחרור

יום א' בלק תש"ט ירושלים.. מהחסדים הגדולים אשר עשה ד' י' עם עמו ועם ארצנו הק', כי לא הי' שום מקום בטבע שיהי' נשאר המקום בידינו רחמ"ל.. (אור יחזקאל, ח"א, מכתבים, מכתב נה).

מחובתינו להתבונן בכיבוש ארץ ישראל, היאך נצחנו ל"א מלכים.. ואף עתה רק אנו שולטים בארץ ישראל.. וכל זה מפני ההבטחה שהבטיח השי"ת לישראל". (אור יחזקאל, ח"ז -דרכי העבודה- עמוד קי).

בונה ירושלים ה'

יום ג' תשט"ו.. וכאשר אני רואה כי ארצינו הק' מתרבה ומתרחב בכל יום ויום בבנינים חדשים אשר למעלה מכפי השערתינו.. ואני אומר על זה - 'בונה יְרוּשָׁלַם ה' נְדָחִי יִשְׂרָאֵל יִכְנָס' (תהלים קמז, ב). (אור יחזקאל, ח"א, מכתב רב. וכ"כ במכתבים רי"ז; ש"א).

נראה בעליל שימים אלו הם ימות המשיח.. ארץ ישראל נבנית בצורה שלא נבנית מעולם.. ודאי שזו הכנה לגאולה. (ח"ג –אמונה- עמוד רעט. ועיי"ש עוד בעמ' י"ז; ס"ו; קמ"ג-ד; רצ"ב).

הנה כשמונה מאות שנה היתה ארץ ישראל שממה בלי יושב.. ולפתע פתאום זכינו עם ישראל – [לשוב] לארץ ישראל, והארץ נבנית שלא כדרך הטבע, וא"כ עלינו להתעורר ולצפות לגאולה ולמלך המשיח. (ח"ז -דרכי העבודה- עמוד צד ועיי"ש עוד בעמ' ס"ג; ק"י).

על הניסים במלחמת ששת הימים

כולם אומרים כי אלה הם ימות המשיח.. נראה שהניסים והנפלאות שאירעו עמנו, ניתנו לנו לאות להתחזק בישועת ה', לצפות ולהתכונן לגאולה השלמה שתבא במהרה בימינו". ("קובץ ענינים" אלול תשכ"ז וראה עוד לעיל בכותרת "מתקיים בנו קמעא קמעא"¹²).

¹² יש עוד כהנה וכהנה רבות מדברי הגר"י לוינשטיין זצ"ל וליקטנו כאן רק מקצת.

הכנות לגאולה

ר' יחזקאל היה מזכיר תמיד בשיחותיו שימי ביאת המשיח הולכים וקרבים לעינינו. הוא ראה בכל השתלשלויות התקופה, למן התפתחות ההתישבות בארץ, קיבוץ הגלויות ובנין הארץ - הכנות להתקרבות הגאולה, אבל זעק תמיד מקרב לב שהשלטון נפל בידי אנשים המתכחשים לדת ישראל ומחוקקים חוקים לא לפי יסודות התורה.

לאחר מלחמת ששת הימים, היה נרגש מאד מהנסים שאירעו, שלפי דעתו התגלו בהם האותות הראשונים של הגאולה, והיה מוכיח על אשר לא מתחזקים באמונה ושבים בתשובה. ועיקר תביעותיו היו מכוונות לנו לעצמנו, לשומרי דת ולאנשי התורה, כי בין הרחוקים ניכרים סימנים רבים של התקרבות ורבים מהם באו לידי אמונה בה'. ודוקא המאמינים נשארו בקפאונם ולא ניכר בהם מפנה חדש.

... הוא לא הפסיק לטעון שלא אחרים מעכבים את המשיח, כי אם אנחנו בעצמנו וזה תלוי רק בנו. הי' מבקר את כותל המערבי בכל מועד ובכל הזדמנות, וצופה כל יום לישועה, שהנה הנה כבר עומד משיח להופיע. ("אחר האסף" עמוד קנו).

הגאון רבי זלמן סורוצקין זצ"ל

ישראל שב לארצו

"ידו בכל ויד כל בו. זה שאנו אומרים בתפילת המוספין של יו"ט "מפני היד השלוחה במקדשך", ה"יד" בה"א הידיעה, של ישמעאל שנאמר בו "ידו בכל". וכבר דרשו עליו חז"ל שהוא פשט ידו בביהמ"ק ולפיכך נאמר בו על פני כל אחיו נפל (ב"ר פס"ב), והעמיד בית מסגד על מקום המקדש ונלחם בישראל השב לארצו ולפיכך נקרא פרא אדם...". (אזנים לתורה בראשית טז, יב).

הקיבוץ גלויות ובנין הארץ הגשמי קודם לבנין הרוחני

"כל ימי השתוממותי על המראה, שאין בנבואת נחמה זו (בהפטרות נחמו) זכר לקיבוץ גלויות ולבנין הריסות הארץ, וכמו שנאמר (תהלים סט): "כי אלקים יושיע ציון ויבנה ערי יהודה וישבו שם וירשוה", או (שם קמז): "בנה ירושלים ה' נדחי ישראל יכנס"?!! הנביא, אמנם, מדבר על "ערי יהודה" (הקיימות כבר), אבל רק לבשר להן: על "דרך" לפנות אותה; על "מסילות" ליישר אותן, ומתי נבנו?!

והנה באים הקיבוץ גלויות בזעיר אנפין, בשנים האחרונות, בנין הארץ ומדינת ישראל, (הנתונה בידים לא נאמנות לה' ולתורתו) בחלק ידוע של ארץ-הקודש, ומבארים לנו, אולי, את הנבואה הנפלאה הזאת: הנביא ראה בחזון את האפשרות (אם "לא זכו") של "ב' נחמות" נפרדות, והלא כה אמרו חז"ל (סנהדרין צח): "זכו עם ענני שמיא (שהגאולה תהיה מהירה ושלמה, בנין הגשמי והכלכלי יחד עם הבנין הרוחני "שמיא"), לא זכו ענני...", **היינו שהקיבוץ גלויות ובנין הארץ יהיה לאט לאט, בעצלות, ובנפרד מהבנין הרוחני, כי המושלים (שאינם מושלים ביצרם), שלידם תהיה מסורה "הנחמה" הראשונה הזאת, יהיו עניים בדעת וירכבו "על החמור" ראשית ועיקר דאגתם תהיה החומריות, גוף בלא נשמה ואל אלקי ישראל ותורתו לא ישעו. ומהשרים היושבים ראשונה ב"מלכות" יהיו כאלה, שירצו להפוך את "המלכות" של הארץ הקדושה למינות וכפירה. והמרירות בין השרידים, הרודים עם א-ל ונאמנים עם קדושו, תהיה גדולה מאד, ובאה הנבואה הזאת לנחמם ולעודד אותם, שהעולה על רוח פריצי ישראל לאמר: 'ככל הגויים נהיה בית ישראל', היו לא תהיה, ואחרי "נחמה בלא נשמה", תבוא נחמה אמיתית, רוחנית: "נחמו נחמו עמי" עם ה' ותורתו הקדושה "יאמר אלקיכם", הוא יתברך שהצית אש בציון, הוא שעתיד לבנותה באש האמונה הטהורה והצדק האמיתי... הרי שכל ההפטרות מדברת מהנחמה האמיתית שתבוא (אם לא יזכו ישראל) אחרי "נחמה" גופנית, אשר כל מגרעותיה... הובלטו כבראי לוטש בהנחמה הרוחנית שאנו קוראים כהקדמה ל"שבעה דנחמתא". (אזנים לתורה דברים סוף פרשת "וואתחנן").**

אל תטיל כללים על הקב"ה

פירוש דעת סופרים (יחזקאל עמ' שלג הערה ד): הנני מוצא לנחוץ להאריך כאן כאמור להלן: בחודש אדר תשכ"ט נועדתי לשיחה עם אחד הישישים בין חכמי הדור הרב יוסף ברייער (שליט"א) זצ"ל, ראש קהילת ישורון בניו יורק.. ענה ואמר לי: אתה עוסק בנביאים, אם כן אמור לי, הנה אם מסתכלים בספר יחזקאל (לו ח) ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשא לעמי ישראל כי קרבו לבוא. דומה שהנה זה הוא מה שמתרחש עתה בארץ, אבל אם שמים לב למה שנאמר בתורה "ולא תקיא הארץ אתכם" (ויקרא כה, יח) הלא אי אפשר לומר כן. אם כן מה מתרחש כאן? וסיים: דרכי אלקינו אינם ניתנים להבין ואף לא זקוקים להבנה ("מען ברויך נישט פארשטיין").

בחודש סיון באותה שנה נודמנתי אצל אחד מגדולי החסידות הרבי מקלויזנבורג הגר"י הלברשטאם שליט"א בנתניה, מסרתי לו את דברי הרב ברויער.. הוספתי לשאול את הרבי מקלויזנבורג: אבל הלא זה בניגוד לכללים של שכר ועונש שהנביאים מלאים מהם. התחייך ואמר: **אתה רוצה להטיל כללים על הקב"ה?! יש והוא נוהג לפי כללים אחרים** ¹³...

---

¹³ עי' דעת תבונות עמוד טו - יז: "ואמנם המאמין ביחוד ומבין ענינו, צריך שיאמין שהקב"ה הוא אחד יחיד ומיוחד, שאין לו מונע ומעכב כלל ועיקר, בשום פנים ובשום צד, אלא הוא לבדו מושל בכל..

ומעוצם יחוד שליטתו הוא שאין לו שום הכרח וכפיה כלל, וכל סדרי המשפט וכל החוקים אשר חקק, כולם תלויים ברצונו, ולא שהוא מוכרח בהם כלל. הנה כשרוצה - משעבד רצונו כביכול למעשי בני האדם, כענין ששינוי (אבות ג, יט) והכל לפי רוב המעשה, וכשהוא רוצה - אינו חושש לכל המעשים, ומטיב בטובו למי שרוצה, וכמו שאמר למשה רבינו ע"ה (ברכות ז, א) וחנותי את אשר אחון - אע"פ שאינו הגון". וכבר נאמר (איוב לה, ו) "אם חטאת מה תפעל בו, ורבו פשעך מה תעשה לו", ואז נאמר (ירמיהו נ, כ) "יבוקש את עון ישראל ואיננו וגו' כי אסלח לאשר אשאר", וכן הוא אומר (ישעיה מו, יא) "למעני למעני אעשה כי איך יחל", (שם מג, כה) "אנכי אנכי הוא מוחה פשעך למעני וחטאתיך לא אזכור", וכן נאמר (זכריה ג, ט) "ומשתי את עון הארץ ההיא ביום אחד".

זאת נחמתינו, כי לא על מעשינו יפקוד, ולא לזכותינו ימתין, או מחסרון מעשים יחליפנו ח"ו, אלא מפני השבועה שנשבע לאבותינו והברית אשר כרת. הנה אפילו אם לא יהיה זכות

המשגיח הגה"צ רבי אליהו אליעזר דסלר זצ"ל

להתבונן בכך - שה' השיבנו לאר"י בניסי ניסים

ב"ה יום ב', ח' דחנוכה תח"ש...

כשנסתכל בעולמם של האומות כולם, הלא נראה שינוי נורא... באה גם שנאת יהודים גלויה בכל העולם מקצה, ובאותה שעה של מהומה ושערוריה, בתוך אותו ים השנאה אשר יטביענו בו מתוך כל זה דוקא נולד ההיפך - שהם בעצמם יאמרו לבסס את ישראל באדמת הקודש. האם כך הוא מהלך העולם? האם זהו דרך הטבע?

ועוד כמה נסים ראינו? היתה ארץ ישראל כמו בצבת אחוזה, צבת אותו רשע וסייעתו, ימח שמם וזכרם. ופתאום ברגע האחרון של סגירת הצבת, והנה נהפך הגלגל משני הצדדים בקווקז ואל עלמין¹⁴. האם גם זה במקרה? האם גם מגפת הדבר מקרה? ואם

בישראל, כשיגיע עת מועד (הקץ האחרון של הגאולה), יום נקם בלבנו, הנה על כל פנים יושיענו ודאי, כי אדון כל הוא, ויכול לעשות כן כשהוא רוצה".

¹⁴ נס "אל עלמין" – שהיה בשבת קודש פרשת פנחס - י"ט תמוז תש"ב.

נביא כאן קצת תיאורים על נס זה:

"בימים הטורפים ההם עמדה גרמניה הנאצית בשיא כוחה ויכולתה, הצליחה להתגבר על יריביה בכל החזיתות, כוחות בנות הברית אשר התארגנו לבלום את פלישת הנאצים הוכו במהירות על ידי הקורפוס האפריקני המשוריין של רומל, למעלה ממאה אלף דיילים בריטיים ואחרים נפלו בשבי בטרם הצליחו להשיב מלחמה שעה, לא היו סיכויים רבים למחנה הבריטי הששי שהתארגן במהירות לעמוד מול הסתערות הגרמנים, פקידי ממשלת המנדט בארץ ישראל מיהרו לשרוף את כל המסמכים הסודיים בטרם קיבלו פקודה לנטוש את הארץ, חברי ההגנה התארגנו לפעולות גרילה נגד הפולשים הנאציים, פעולות נטולות כל סיכוי לשינוי פני הדברים.

אם התגברו כוחות המחנה הבריטי הששי בפקודו של המרשל מונטיגומרי, גרשו את הגרמנים ונחלו את הנצחון הראשון בשדה הקרב נגד הגרמנים מאז פרוץ מלחמת העולם האחרונה, הודו אלה ללא היסוס כי נפלא הדבר מבינתם "נס אל עלמין" קראו למערכה, "היתה זו יד ה'", - קבע מרשל מונטיגומרי".

והנה פרט אחד הידוע מהנס שהיה שם:

"ביום 4 ביולי 1942 (-למנינם. י"ט תמוז תש"ב), אחרי נפילת המבצר החשוב האחרון שהגן על אלכסנדריה, על מצריים ועל הדרך לארץ ישראל, פרץ קרב עז בין צבא רומל לבין חיילות הבריטיים. כמו בקרבות הקודמים היתה סכנה גדולה שכוחות השטן ינצחו.

כל אלה יעידו כי בנסים ינהיגנו ה', הלא אך בנו הוא לעמוד בנסיון, אשר בו הכל תלוי. **אם נתרפה מראות מעשי ה' במבט רוחני, ולהתקרב אליו ואל תורתו ועבודתו לעת כזאת, הלא ימצאנו עון חס ושלוש.** (ממ"א ח"ג עמ' 350).

חסדים גדולים מן הקצה אל הקצה

חסדים גדולים מן הקצה אל הקצה הם, מקצה היסורין של חורבן ששת אלפי אלפים מאחינו (יגדור ה' את הפרצה) אל קצה השני - התישבות עמנו במדינתו בארץ הקדושה. מזה צריך ללמוד ולקבוע אמונה בלב, **אוי למי שיבא ליום הדין ועדיין סומא הוא מלראות דבר מוחשי כזה**". (מכתב מאליהו ח"ג עמ' 352).

וכי לחנם מביא ה' אותנו לא"י? - הלא הוא סימן לפעמי משיח

לנו ניתנו כל כך הרבה רמזים שעוד מעט ויבא משיח צדקנו. **וכי לחנם מביא השי"ת את שארית הפליטה לארצנו הקדושה? ... בכל זה מרמזים להידבק בקדושת ישראל, המאוחדת עם קודשא בריך הוא ואורייתא.** (ח"ד עמ' 275).

והנה הרימו הגרמנים פתאום את ידיהם ונכנעו. איש לא הבין את פשר הדבר עד שנפתרה החידה:

הכוחות הגרמניים התקדמו עד לצינורות המים של הבריטים. צמאים למים בחום הלוהט במדבר - נקבו את הצינורות ושתו לרוויה. משגמעו מלוא לועם הרגישו ששתו מים מלוחים, כי הצינורות היו חדשים וכדי לבדוק אם הם עומדים בפני הלחץ שלחו בהם הבריטים את מי הים (כדי שלא יתבזבזו מים מתוקים בנסיונות). השתיה השורפת הזאת שברה את כח הגדוד ושמה קץ לקרב". הקצין המספר את המעשה אומר שזה היה הקרב המכריע שהציל את אלכסנדריה, את מצרים וארץ ישראל. אפילו אם ההערכה זו מוגזמת בעינינו - מי לא יראה ב"מקרה" זה נס מן השמים, אצבע אלוקים?!"

[המקורות מהספרים "פלאי מלחמת ששת הימים ולקחה"; "דורנו מול שאלות הנצח" הובאו בספר "ימות עולם" להגר"י שוורץ שליט"א - עמוד 96 – 97].

באחרית הימים יש "היפוך ההנהגה" באותו זמן – גם יסורים נוראים וגם ניסים

גדולים

איתא בילקוט סוף מלאכי "אין עושים תשובה אלא מתוך צער וטלטול... ואין עושים תשובה עד שיבא אליהו". והיינו שרואים קצת מחסדי הגאולה קודם הגאולה ומההיפוך יתעוררו. ובגדר זה היא הגאולה בדור שכולו חייב, כמו שכתבנו במקום אחר (לעיל עמ' 295), שהקב"ה יגלה להם אורו של משיח קודם ביאת המשיח - פירוש נסים נסתרים אבל בולטים מאד שיעוררו גם הלבבות הרחוקים מאד שבדור שכולו חייב.

וזהו גם גדר הגאולה של אחרית הימים, דאיתא בזהר (ואתחנן ער, א) וזמין קודשא בריך הוא בסוף יומיאל לאהדרא לישראל לארעא קדישא ולאכנשא לון מגלותא ומאן אינון סוף יומיאל? ההוא דהיא אחרית הימים, בהאי אחרית הימים ישראל סבלו גלותא, הה"ד בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים.. באחרית הימים דייקא, ודא היא כנסת ישראל בגלותא, ועם אחרית הימים דא קבילו עונשא בגלותא, ובדא יעביד קודשא בריך הוא נוקמין לישראל תדירא, הה"ד אשר יעשה העם הזה לעמך באחרית הימים..".

וגם כאן הכוונה שבאותה אחרית הימים בה סבלו כל כך בגלות, באותה אחרית הימים יחזירם הקב"ה לאה"ק, והיינו שוב היפוך ההנהגה כנ"ל.

ובבחינה זו היא מה שראינו עכשיו היסורים הנוראים רחמנא ליצלן, ואחר כך הנסים הגדולים בארץ ישראל. אוי למי שאינו מתעורר מההפכיות! ורצה השי"ת שאפילו הרחוקים המרובים כל כך בדור יתום זה ילמדו, על כן שם לנו ההנהגות ההפכיות האלה.¹⁵ (שם ח"ה עמ' 305).

---

¹⁵ א.ה. דברים אלו מבוארים בדברי הגר"א, שימות עקבתא דמשיחא הם ימים בהם אור וחושך משמשים בעירבוביא, וכמ"ש הגר"א בכמה מקומות (ביהגר"א לאסתר א, א; ביהגר"א לספד"צ י, ב; תיקון"ז נו – קה, א מדפי הגר"א) שעקבתא דמשיחא הם ימות המשיח. וכוונתו לימות משיח בן יוסף, שעליהם אמרו בגמ' (ברכות לד, ב) "אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכויות" [כמו שמבאר הגר"א שם בחידושי אגדות ובאמרי נועם]. והם אותם ימים שעליהם נאמר (סוטה מט, ב) חוצפא יסגא והיוקר יאמיר וכו'.

הגאון רבי יעקב ניימן זצ"ל

הקב"ה מתחיל להרים כבוד ישראל מעל הגויים, ולגלות עוצם אהבתו אלינו

אחרי השמדת ששת מליוני יהודים שהיה מקום לחשוב שח"ו הקב"ה הפקיר אותנו ואינו רוצה עוד לדעת מאתנו, קמו עלינו הגוים ורצו להכחידנו מגוי שלא יזכר שם ישראל עוד.

ואז עשה לנו הקב"ה ניסים ונפלאות עד אין שיעור, שבזה הרים את כבוד ישראל בין הגוים, כל מי שיש לו מח בקדקדו ראה את הניסים שעשה הקב"ה אתנו, ובזה הראה לנו כי לא סרה השגחתו ואהבתו מעלינו, ומזה נבוא להאמין ד"כל מה דעבד רחמנא לטב עבדי". ("דרכי מוסר" פרשת בחוקותי, עמ' קעו).

אהבתו של הקב"ה לעם ישראל היא עד אין שיעור.. אלא במשך גלותנו קרוב לאלפים שנה היתה אהבתו בסתר, לא ראינו בגלוי את אהבתו הגדולה לעם ישראל, עכשיו שמתקרבים ימות המשיח שאנחנו מקוים שבקרוב יופיע לפנינו, כבר התחיל הקב"ה לגלות קצת אהבתו לעם ישראל והתחיל לרומם את כבוד ישראל. (שם פר' מסעי עמ' רח).

וכן כותב הגר"א על מה שאמרו חז"ל (תיקוני זו"ח דף לז) אמר (קהלת ה) עת לבכות ועת לשחוק, ורזא דמלה מיד דייתי בכיה עת דדחקו לישראל – מיד יהא לון עת פורקנא. וביאר הגר"א: "ר"ל אחר לבכות תיכף לשחוק .. ועת אחד הוא".

וכן בביאורו לחבבוק (ג, טז) כי הגר"א: "אָפֿער אָנוּט לַיּוֹם צָרָה. הוא בימי משיח בן יוסף כמ"ש (דניאל יב) והיה עת צרה". כלומר שימים אלו הם ימים "אשר אנוח" והם "עת צרה". [ולכן נאמר אשר אנוח ליום צרה ולא מיום צרה].